

Kommunene i Innlandet

Saksbehandler, innvalgstelefon

Marte Kari Huse, 62 55 10 76

Om kommende årsbudsjett 2024 og økonomiplaner 2024-2027

Vi viser til kommuneloven (2018) og tilhørende Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv., og vil her minne om økonomibestemmelsenes krav til budsjett og økonomiplan og innsending av budsjettdokumenter til Statsforvalteren. I tillegg orienterer vi kort om vår vurdering av den økonomiske situasjonen for kommunene i Innlandet samlet sett.

Krav til budsjett og økonomiplan

I henhold til kommunelovens § 14-2 og § 14-3 skal kommunestyret vedta økonomiplanen for de neste fire årene, og årsbudsjettet for det kommende året før årsskiftet. Kommunene har ansvar for å forvalte økonomien slik at det økonomiske handlingsrommet blir ivaretatt over tid, jf. kommunelovens § 14-1. Dette innebærer å legge til rette for finansiering av en stabil og forutsigbar tjenesteproduksjon på lang sikt.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige. All bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler, og tilsvarende for hvert enkelt år i økonomiplanen. Videre skal årsbudsjett og økonomiplaner etter § 14-4 «*vise utviklingen i kommunenes (...) økonomi og utvikling i gjeld og andre vesentlige forpliktelser*». Dette bør innebære en fremstilling av hvordan budsjettbeslutningene i økonomiplanen påvirker utviklingen i kommunens vedtatte finansielle måltall.

Obligatoriske oppstillinger og innsending av dokumenter

I henhold til budsjett- og regnskapsforskriftens kapittel 5 skal følgende oppstillinger inngå:

§ 5-4 Bevilgningsoversikt – drift

§ 5-5 Bevilgningsoversikt – investering

§ 5-6 Økonomisk oversikt etter art – drift

§ 5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser

De obligatoriske oppstillingene gjelder både årsbudsjettet og for hvert år i økonomiplanen. Vi minner om endringene i §§5-4, 5-5 og 5-6 vedtatt i forskrift 9. desember 2021 om bruk og avsetning til fond.

Oppstillingene skal, med unntak av § 5-6, utarbeides og ligge til grunn for innstillingen til kommunestyrets vedtak om økonomiplan og budsjett.

Kommunene skal sende årsbudsjett 2024, økonomiplan 2024-2027 og saksdokumentene fra innstillende organ til Statsforvalteren snarest mulig og senest 30 dager etter vedtak i kommunestyret, jf. forskriftens § 5-16. Vi ber derfor om at alle kommuner sender inn dette til sfinpost@statsforvalteren.no **senest innen 21. januar 2024**. Oppstillingen etter § 5-6 kan utarbeides etter kommunens vedtak og skal i så fall ettersendes senest innen 1. mars.

Oppstillingene som oversendes skal være oppdatert etter kommunestyrets vedtak. Vi understreker at det ikke er tilstrekkelig å sende lenke til Framsikt.

Statsforvalterens ROBEK-kontroll

Statsforvalteren kontrollerer hvert år, på oppdrag fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), at kommunenes årsbudsjett og økonomiplaner er vedtatt i balanse og innen fristen. Dette er en objektiv «bunnlinjekontroll» av om kommunestyrets vedtak medfører innmelding i ROBEK-registeret. ROBEK-regelverket er også tydelig på at kommunene ikke kan balansere sine budsjetter med uspesifisert innsparing. Hvis innsparinger ikke er fordelt på de enkelte tjenesteområdene er dette en uspesifisert innsparing og vil ikke bli ansett som reduserte utgifter eller økte inntekter. Dette vil innebære at budsjettet ikke er i balanse og medfører innmelding i ROBEK. For kommuner i ROBEK-registeret skal Statsforvalteren kontrollere lovligheten av vedtatt årsbudsjett, herunder realismen i budsjetteringen. Det er per nå to kommuner fra Innlandet i ROBEK.

Kommunenes økonomiske handlingsrom

Gjennomgangen av budsjettdokumentene gir oss informasjon om hvordan kommunene planlegger utviklingen i økonomien de neste fire årene. Dette bruker vi sammen med informasjon fra årsrapport og utvalgte nøkkeltall i KOSTRA i vår ROS-analyse av kommunenes økonomiske situasjon.

Vi ser også på hvordan kommunens overordnede planer følges opp i økonomiplanen og årsbudsjett. Økonomiplanen skal, ifølge kommuneloven, *visе hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp. Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets prioriteringer og bevilgninger og de målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på.*

Kommuneloven sier videre at økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel. Statsforvalteren anbefaler at økonomiplanen utgjør kommuneplanens handlingsdel. Vi ser at mange av kommunene i Innlandet har økonomiplan som handlingsdel, og de fleste kommuner har med beskrivelse av mål og strategier fra samfunnsdelen i økonomiplanen. Samtidig ser vi at mange kommuner har potensiale til å få tydeligere frem hvordan prioriteringer og tiltak i økonomiplan og årsbudsjett knyttes til de vedtatte målene og strategiene fra kommunens planverk. Vi oppfordrer kommunene til å se til hverandre og dele erfaringer med hvordan dette kan gjøres. Statsforvalteren ønsker også i 2024 å legge til rette for erfaringsdeling mellom kommunene.

De fleste kommunene i Innlandet endte med et godt resultat i 2022, over halvparten med et netto driftsresultat over anbefalt nivå på 1,75 prosent av driftsinntektene. Kommuner med gode resultater har bedret sitt økonomiske handlingsrom ved økt disposisjonsfond. Høye skatteinntekter som ble kjent på slutten av året er hovedforklaring på de gode resultatene for mange kommuner både i 2021 og i 2022. Samtidig ser vi at for flere kommuner, ble de økte inntektene brukt til dekke merforbruk. En av fire kommuner i Innlandet ender med et negativt netto driftsresultat i 2022.

Selv om kommunenes resultater for 2022 samlet sett ble bedre enn antatt, er vi fortsatt bekymret for konsekvensene av store omstillingsbehov for mange kommuner. Over halvparten av kommunene i Innlandet, 26 av 46 kommuner, budsjetterte med negativt netto driftsresultat for 2023. Det ligger også betydelige innsparingstiltak innenfor budsjetterammene for mange av kommunene. Flere av kommunene budsjetterer med en bedring gjennom økonomiplanperioden, men for mange ser det ut som at utfordringene med å tilpasse driftsnivået til anslåtte rammer tar lengre tid.

Det er videre kun 10 av 46 kommuner som for 2023 budsjetterte med netto driftsresultat over 1,75 prosent av bruttoinntektene slik Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler. Med renteøkninger og stor kostnadsvekst i 2022 og 2023, er det mange kommuner som må gjennomføre ytterligere tilpasninger innenfor sine inntektsrammer i inneværende år og inn i 2024.

Kommunene har hatt en økning i lånegjelden over flere år. Selv om inntektene også øker, så har det vært en betydelig økning i hvor mye lånegjelden utgjør som andel av inntektene. For Innlandet samlet har netto lånegjelden økt fra 72 prosent av driftsinntektene i 2017 til 89 prosent i 2022. Det er store forskjeller mellom kommunene, men vi ser at flere kommuner nå har et høyt lånenivå. I 2022 har 17 prosent av kommunene i Innlandet en netto lånegjeld høyere enn sine driftsinntekter, mens tilsvarende tall i 2016 var 7 prosent. For mange kommuner gir den økte renten betydelig økning i finansutgifter fremover.

Langsiktig økonomiplanlegging er krevende, men nødvendig, for å etablere et godt grunnlag for lokalt politisk handlingsrom og et godt tjenestetilbud over tid som er tilpasset befolkningens behov. God økonomiplanlegging skal sikre både balanse i kommunens økonomi og håndtering av usikkerhet. For mange av kommunene i Innlandet fører demografiutviklingen til behov for større endringer som kan være politisk krevende å beslutte. Utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert personell er betydelig innenfor flere sektorer og særlig innenfor helsesektoren. Fortsatt har mange av kommunene i Innlandet reserver til å dekke en omstillingsperiode med noe høyere driftsnivå, men dette kan ikke vare. For flere kommuner er reservene allerede brukt opp og uforutsette hendelser vil kunne sette kommunene ut av økonomisk balanse.

Vi ønsker, som i fjor, å følge opp kommunene som er vurdert til å ha svært begrenset handlingsrom med egne dialogmøter i februar/mars 2024. Dette vil komme i tillegg til fellesmøter for informasjon og kunnskapsdeling mellom kommunene gjennom året slik vi nå har hatt de siste tre årene. I 2024 vil vi sammen med KS Innlandet invitere til en fysisk samling for økonomisjefene. Vi sikter på å holde samlingen i slutten av mai.

Vi ønsker å legge til rette for god og tett dialog med kommunene gjennom året. For ev. spørsmål eller kommentarer ta gjerne kontakt:

Marte Kari Huse, tlf 62 55 10 76, e-post martekari.huse@statsforvalteren.no

Christen Ness, tlf 62 55 10 92, e-post christen.ness@statsforvalteren.no

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum (e.f.)
kommunal- og samordningsdirektør

Marte Kari Huse
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakerliste:

Lillehammer kommune	Postboks 986	2626	LILLEHAMMER
Dovre kommune	Kongsvegen 4	2662	DOVRE
Etnedal kommune	Kyrkjevegen 10	2890	ETNEDAL
Gausdal kommune	Vestringsvegen 8	2651	ØSTRE GAUSDAL
Gjøvik kommune	Postboks 630	2810	GJØVIK
Gran kommune	Postboks 41	2714	JAREN
Lesja kommune	Postboks 53	2671	LESJA
Lom kommune	Sognefjellsvegen 6	2686	LOM
Nord-Aurdal kommune	Postboks 143	2901	FAGERNES
Nord-Fron kommune	Nedregate 50	2640	VINSTRA
Nordre Land kommune	Postboks 173	2882	DOKKA
Ringebu kommune	Hanstadgate 4	2630	RINGEBU
Sel kommune	Botten Hansens gate 9	2670	OTTA
Skjåk kommune	Moavegen 30	2690	SKJÅK
Søndre Land kommune	Hovsbakken 1	2860	HOV
Sør-Aurdal kommune	Tingvollbakkin 15	2930	BAGN
Sør-Fron kommune	Kommunevegen 1	2647	SØR-FRON
Vang kommune	Tyinvegen 5161	2975	VANG I VALDRES
Vestre Slidre kommune	Slidrevegen 16	2966	SLIDRE
Vestre Toten kommune	Postboks 84	2831	RAUFOSS
Vågå kommune	Edvard Storms veg 2	2680	VÅGÅ
Østre Toten kommune	Postboks 24	2851	LENA
Øyer kommune	Postboks 4	2637	ØYER
Øystre Slidre kommune	Bygdinvegen 1989	2940	HEGGENES
Alvdal kommune	Gjelen 3	2560	ALVDAL
Eidskog kommune	Postboks 94	2231	SKOTTERUD
Elverum kommune	Postboks 403	2418	ELVERUM
Engerdal kommune	Engerdalsveien 1794	2440	ENGERDAL
Folldal kommune	Gruvvegen 1	2580	FOLLDAL
Grue kommune	Postboks 94	2261	KIRKENÆR
Hamar kommune	Postboks 4063	2306	HAMAR
Kongsvinger kommune	Postboks 900	2226	KONGSVINGER
Løten kommune	Postboks 113	2341	LØTEN
Nord-Odal kommune	Herredsvegen 2	2120	SAGSTUA
Os kommune	Rytrøa 14	2550	OS I ØSTERDALEN
Rendalen kommune	Hanestadveien 1	2484	RENDALEN
Ringsaker kommune	Postboks 13	2381	BRUMUNDDAL
Stange kommune	Postboks 214	2336	STANGE
Stor-Elvdal kommune	Postboks 85	2481	KOPPANG
Sør-Odal kommune	Øgardsvegen 2	2100	SKARNES
Tolga kommune	Brugata 38	2540	TOLGA
Trysil kommune	Postboks 200	2421	TRYSIL
Tynset kommune	Torvgata 1	2500	TYNSET
Våler kommune	Vålgutua 251	2436	VÅLER I SOLØR
Åmot kommune	Postboks 65	2451	RENA
Åsnes kommune	Rådhusgata 1	2270	FLISA